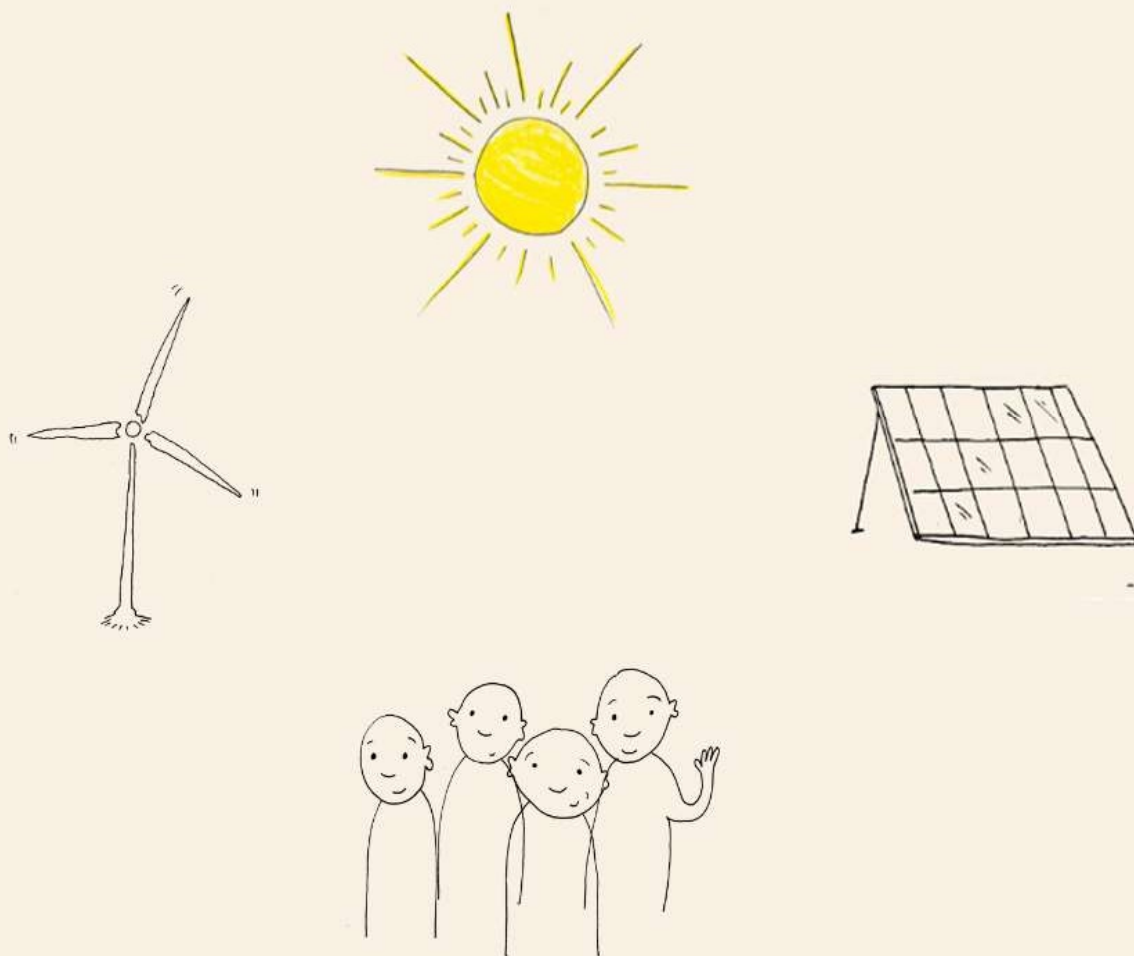


ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Αυτοδιοικητικές Εκλογές 2023



Ενεργειακή Κοινωνική Πολιτική στην Τοπική Αυτοδιοίκηση Ο ρόλος των ενεργειακών κοινοτήτων Σεπτέμβριος 2023

Συνοπτική Παρουσίαση

- Βάσει της ελληνικής νομοθεσίας (ν.5037/2023) οι ΟΤΑ, σε συνεργασία με πολίτες και τοπικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούν να **συν-δημιουργούν** έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, μέσω ενεργειακών κοινοτήτων.
- Τα **οφέλη** των ενεργειακών κοινοτήτων είναι πολλαπλά: συμβάλλουν στην τόνωση της τοπικής οικονομίας, δημιουργούν θέσεις εργασίας, μειώνουν σημαντικά το ενεργειακό κόστος (και την ενεργειακή φτώχεια), και συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος.
- Ένας ΟΤΑ μπορεί να:
 - **1) ιδρύσει και να συντονίσει** μία δική του ενεργειακή κοινότητα. Η συνεργασία τους με υφιστάμενες ενεργειακές κοινότητες, που κατέχουν ήδη την απαραίτητη τεχνογνωσία, μπορεί να συμβάλλει ιδιαίτερα στην ανάπτυξη αυτών.
 - **2) συμμετέχει ως μέλος** σε ενεργειακή κοινότητα που έχει συσταθεί από πολίτες. Η [ενεργειακή κοινότητα “ΜΙΝΩΑ”](#) αποτελεί το εξέχον ελληνικό παράδειγμα συνεργασίας τόσο με τοπικούς Δήμους όσο και με την Περιφέρεια Κρήτης, φορείς οι οποίοι ως μέλη της Μινώα στηρίζουν έμπρακτα την δίκαιη και συμπεριληπτική μετάβαση της περιοχής τους.
 - **3) υποστηρίζει το έργο τοπικών ενεργειακών κοινοτήτων, χωρίς να είναι απαραίτητα μέλος.** Για παράδειγμα παρέχοντας τεχνική υποστήριξη, στέγες για εγκατάσταση φωτοβολταϊκών, τεχνογνωσία, εξοπλισμό, χώρο για συναντήσεις, δικτύωση, συνεργασία σε σχεδιασμό και ανάπτυξη έργων, καταπολέμηση ενεργειακής φτώχειας, κοινές ενημερωτικές και εκπαιδευτικές δράσεις, κλπ.

Η παρούσα Διακήρυξη, μία κοινή πρωτοβουλία της συνεταιριστικής οργάνωσης Electra Energy, και της Πανευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ενεργειακών Συνεταιρισμών (REScoop.eu) είναι μια έκκληση προς ΟΤΑ να στηρίξουν πρακτικές ενεργειακής κοινωνικής πολιτικής. Εν όψει των επικείμενων δημοτικών εκλογών, η Electra Energy συντονίζει τη συλλογή υπογραφών από ΟΤΑ και υποψήφιες παρατάξεις μέσω μιας [ειδικής φόρμας](#).

Εισαγωγή

Η Ευρώπη διανύει μία παρατεταμένη ενεργειακή κρίση η οποία εξωθεί δεκάδες εκατομμύρια πολίτες σε καθεστώς ενεργειακής φτώχειας¹. Ενώ η αυξανόμενη χρήση ανανεώσιμων πηγών

¹<https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/press-releases/energy-poverty-42-million-people-eu-cannot-afford-heat-their-homes-adequately>



ενέργειας (ΑΠΕ) την περίοδο 2021-2023 έχει οδηγήσει στην εξοικονόμηση 100 δις ευρώ², το Ευρωπαϊκό ενεργειακό σύστημα παραμένει συγκεντρωτικό, και σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένο από τα ορυκτά καύσιμα. Ως εκ τούτου, τα οφέλη από τη ραγδαία αύξηση των ΑΠΕ δεν μεταφράζονται σε άμεση οικονομική ελάφρυνση για τους καταναλωτές. Για να επιτευχθεί μία πραγματικά δίκαιη ενεργειακή μετάβαση, θα πρέπει να δοθεί πρωταγωνιστικός ρόλος στα τοπικά έργα ΑΠΕ πολιτών, Δήμων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Η καθοριστική συμμετοχή των πολιτών στην ενεργειακή μετάβαση μοντελοποιήθηκε σε έρευνα του Πανεπιστημίου του Delft το 2016. Συγκεκριμένα η έρευνα ανέδειξε πως **μέχρι το 2050 το 50% των Ευρωπαίων πολιτών μπορεί να παράγουν τη δική τους ενέργεια, καλύπτοντας έως και το 45% των αναγκών ηλεκτρικής ενέργειας της Ευρώπης**³. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2019 αναγνώρισε θεσμικά το δικαίωμα των πολιτών στην αυτό-παραγωγή και ιδιοκατανάλωση της ενέργειας μέσω του Πακέτου Οδηγιών «Καθαρή Ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» καλώντας όλα τα Κράτη-Μέλη να αναγνωρίσουν τις «ενεργειακές κοινότητες» ως νέες νομικές οντότητες ως το καλοκαίρι του 2021. Στην ελληνική νομοθεσία (ν.5037/2023) οι τελευταίες αποτελούν συνεταιρισμούς, μέσω των οποίων πολίτες, μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), ΟΤΑ και άλλοι φορείς της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να συν-επενδύσουν σε έργα καθαρής ενέργειας, παράγοντας έτσι συλλογικά και τοπικά τη δική τους ενέργεια.

Το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τη Στρατηγική REPowerEU μοχλεύοντας ~300 δις ευρώ για την προώθηση των ΑΠΕ και με απώτερο στόχο την ταχεία απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα. Η εν λόγω Στρατηγική στοχεύει κάθε Ευρωπαϊκός Δήμος με >10.000 κατοίκους να έχει ιδρύσει μία ενεργειακή κοινότητα μέχρι το 2025. Προς αυτή την κατεύθυνση η Αναθεωρημένη Οδηγία για τις ΑΠΕ (2018/2001) προβλέπει στο Άρθρο 22(4η) “κανονιστική στήριξη και στήριξη για την ανάπτυξη ικανοτήτων για τη δημιουργία κοινοτήτων ανανεώσιμης ενέργειας και τη διευκόλυνση της άμεσης συμμετοχής των αρχών”.

Τα Οφέλη των Ενεργειακών Κοινοτήτων

Τα οφέλη των ενεργειακών κοινοτήτων είναι πολύπλευρα:

- Συμβάλλουν στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Τα έργα ενεργειακών κοινοτήτων συμβάλλουν 2-3 φορές περισσότερα χρήματα στην τοπική οικονομία σε σχέση με ιδιωτικά έργα ΑΠΕ⁴.
- Συμβάλλουν στην καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα της ενεργειακής κοινότητας “MINΩΑ” και της ενεργειακής κοινότητας Καρδίτσας “ΕΣΕΚ”, οι οποίες συνεργάζονται με φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης για να παρέχουν δωρεάν ενέργεια και άλλες υπηρεσίες σε ενεργειακά ευάλωτα νοικοκυριά⁵.

²<https://www.iea.org/reports/renewable-energy-market-update-june-2023/how-much-money-are-european-consumers-saving-thanks-to-renewables>

³ <https://friendsoftheearth.eu/publication/ce-delft-the-potential-of-energy-citizens-in-the-european-union/>

⁴ <https://energie-partagee.org/etude-retombees-eco/>

⁵ <https://gr.boell.org/el/2023/05/04/o-koinonikos-antiktypos-ton-energeiakon-koinotiton-stin-ellada>



- Συμβάλλουν στην ταχεία ανάπτυξη και κοινωνική αποδοχή των ΑΠΕ με ορθή χωροθέτηση και αξιοποίηση του τοπικού δυναμικού. Ως εκ τούτου μπορούν να συμβάλλουν στα φιλόδοξα κλιματικά σχέδια⁶ της τοπικής αυτοδιοίκησης (π.χ., ΣΔΑΕΚ).
- Συμβάλλουν στην εξοικονόμηση πόρων. Χάρη στην ιδιοκατανάλωση της παραγωγής από τους ΟΤΑ μειώνονται οι ενεργειακοί λογαριασμοί, απελευθερώνοντας κεφάλαια για έργα κοινωνικής πολιτικής, προσαρμογής και αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής ή άλλες ανάγκες των φορέων.
- Ενισχύουν την ανθεκτικότητα των τοπικών κοινωνιών. Οι Δήμοι καλούνται πλέον να συμβάλλουν και στην αντιμετώπιση και τον μετριασμό των επιπτώσεων της περιβαλλοντικής κρίσης και των κοινωνικών και οικονομικών προκλήσεων που βιώνουν οι τοπικές κοινωνίες. Οι συνέργειες με ενεργειακές κοινότητες μπορούν να συμβάλλουν στη βιώσιμη διαχείριση τοπικών πόρων και στην ενίσχυση των υποδομών και της κοινωνικής συνοχής.

Προτάσεις Πολιτικής και Παραδείγματα Καλών Πρακτικών

- **Θέσπιση ποσοτικών και ποιοτικών στόχων ειδικά για έργα κοινοτικής ενέργειας** στις μακροπρόθεσμες στρατηγικές για το κλίμα και την ενέργεια των Δήμων και Περιφερειών. Αντίστοιχα παραδείγματα συναντώνται στην Βαλένθια (Ισπανία) και τη Γάνδη (Βέλγιο).
- **Παροχή δημόσιων εκτάσεων για την εγκατάσταση έργων ΑΠΕ από τοπικές κοινότητες.** Οι Δήμοι του Ζάγκρεμπ (Κροατία), του Πλίμουθ (Αγγλία), και της Φρανκφούρτης (Γερμανία), συνεργάζονται με τοπικές ενεργειακές κοινότητες για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων σε δημοτικές ταράτσες παρέχοντας τοπική, φθηνή ενέργεια στους δημότες τους. Περαιτέρω, μέσω μιας αποκλειστικά δικής του ενεργειακής κοινότητας, ένας Δήμος θα μπορούσε να μειώσει σημαντικά τα λειτουργικά του έξοδα μέσω του ενεργειακού συμψηφισμού για τη μείωση του κόστους λειτουργίας του οδοφωτισμού, αντλιών ύδρευσης, συστημάτων θέρμανσης και ψύξης σχολείων, κλπ. Τμήμα του οικονομικού οφέλους μπορεί να διαμοιράζεται στους δημότες μέσω της μείωσης των δημοτικών τελών.
- **Έρευνα, καλλιέργεια δεξιοτήτων, και εκπαιδευτικές δράσεις.** Δήμοι και Περιφέρειες, ακολουθώντας τις σχετικές Ευρωπαϊκές Οδηγίες⁷, ιδρύουν “Ενεργειακά Γραφεία” για να βοηθήσουν τους πολίτες με πρακτικές συμβουλές όσον αφορά την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών, τη συμμετοχή τους σε ενεργειακές κοινότητες, την ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων, την υιοθέτηση μέτρων εξοικονόμησης κλπ. Τέτοια γραφεία θα

⁶ Το Άρθρο 16 του Κλιματικού Νόμου (νόμος 4936/2022 (ΦΕΚ Α' 105/27-05-2022)), προβλέπει πως οι ΟΤΑ θα πρέπει να καταρτίσουν δημοτικά σχέδια μείωσης των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για την επίτευξη στόχου κατ' ελάχιστον 10% για το έτος 2025 και 30% για το έτος 2030 συγκριτικά με το έτος βάσης 2019.

⁷ Το Άρθρο 16(4) της Αναθεωρημένης Οδηγίας για τις ΑΠΕ επισημαίνει την ανάγκη θέσπισης Ενιαίων Υπηρεσιών Μιας-Στάσης (Single Contact Points / One Stop Shops), οι οποίες να συγκεντρώνουν και να απλοποιούν όλα τα απαραίτητα βήματα για την ανάπτυξη έργων ΑΠΕ. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην παροχή ειδικών πληροφοριών για έργα ιδιο-καταναλωτών και ενεργειακών κοινοτήτων.



μπορούσαν να λειτουργούν συνεργατικά μεταξύ φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης και τοπικές ενεργειακές κοινότητες.

Παραδείγματα ποσοτικών και ποιοτικών στόχων:

Εν συνεχεία παρατίθενται μερικά ενδεικτικά παραδείγματα που έχουν ως σκοπό να εμπνεύσουν τις τοπικές Αρχές να ενσωματώσουν στο πρόγραμμά τους ποσοτικοποιημένους στόχους με σαφή χρονοδιαγράμματα:

- “Διάθεση δωρεάν ενέργειας μέσω έργων εικονικού ενεργειακού συμφηφισμού σε 50 ενεργειακά ευάλωτα νοικοκυριά μέχρι το 2025”
- “Υποστήριξη τοπικών ενεργειακών κοινοτήτων και δημιουργία μιας νέας ενεργειακής κοινότητας με συμμετοχή του Δήμου μέχρι το 2026”
- “Διοργάνωση τουλάχιστον τεσσάρων ενημερωτικών και εκπαιδευτικών δράσεων σε ζητήματα δίκαιης και συμπεριληπτικής μετάβασης ανα έτος, σε συνεργασία με ενεργειακές κοινότητες και εξειδικευμένους φορείς και οργανισμούς”
- “Δικτύωση με ενεργειακές κοινότητες, οργανισμούς και περιβαλλοντικές οργανώσεις και αίτηση συμμετοχής σε τουλάχιστον τρία δίκτυα και συναφείς ενώσεις μέχρι το 2026”
- “Συμμετοχή σε εθνικά και Ευρωπαϊκά ανταγωνιστικά προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης με αντικείμενο τη δίκαιη ενεργειακή μετάβαση”.

Αδράττοντας την Ευκαιρία

Το **ρυθμιστικό, πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο για τοπικά έργα ΑΠΕ είναι πιο ευνοϊκό από ποτέ**. Το Ευρωπαϊκό ερευνητικό πρόγραμμα **LIFE LOOP** (Local Ownership Of Power)⁸ αναπτύσσει μία σειρά από εργαλεία που διευκολύνουν τη σύμπραξη μεταξύ Δήμων/Περιφερειών & ενεργειακών κοινοτήτων. Μερικά από αυτά τα εργαλεία -μεταξύ άλλων- αφορούν σε: 1) πρότυπο καταστατικό, 2) πρότυπο σύμβασης συνεργασίας μεταξύ ΟΤΑ και ενεργειακών κοινοτήτων, 3) οδικό χάρτη για την σύσταση ενεργειακής κοινότητας και χαρτογράφηση όλων των τοπικών ενδιαφερομένων μερών. Παράλληλα, το έργο **Συν-Ενέργεια**⁹ αποσκοπεί στη δημιουργία εργαλείων ώστε ΟΤΑ σε συνεργασία με ενεργειακές κοινότητες να λαμβάνουν δράση για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας, κατά βάση μέσω έργων εικονικού ενεργειακού συμφηφισμού.

Παράλληλα, το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (2021-2027) καθώς και οι πόροι από το NextGenerationEU αποτελούν μία μοναδική ευκαιρία για τη μόχλευση εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ για τοπικά έργα ΑΠΕ. Συγκεκριμένα, έρευνα από την Πανευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ενεργειακών Συνεταιρισμών (REScoop.eu)¹⁰ έδειξε πως δεκάδες Κράτη Μέλη της ΕΕ ήδη αξιοποιούν πόρους από τα Ταμεία Συνοχής, Δίκαιης Μετάβασης, Περιφερειακής Ανάπτυξης, Εκσυγχρονισμού, και Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, για να στηρίξουν έργα ενεργειακών κοινοτήτων στα οποία συμμετέχουν πολίτες, Δήμοι, και Περιφέρειες. Χώρες όπως η Ισπανία, η Ιταλία, και η Λιθουανία στηρίζουν κοινοτικά, τοπικά έργα ΑΠΕ μέσω των

⁸ <https://energy-cities.eu/project/lifeloop-resources/>

⁹ <https://www.kathimerini.gr/society/562518004/anasa-se-eyalota-noikokyria-me-ti-systasi-energeiakon-koinotiton/>

¹⁰ <https://www.rescoop.eu/financing-tracker>



Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, στο πλαίσιο μιας ολιστικής στρατηγικής καταπολέμησης της ενεργειακής φτώχειας και της κλιματικής κρίσης, δημιουργίας τοπικών θέσεων εργασίας, και τόνωσης των τοπικών οικονομιών. **Στην Ελλάδα έχουν δεσμευτεί 100 εκατομμύρια ευρώ για τη στήριξη ενεργειακών κοινοτήτων ΟΤΑ, με στόχο τη δημιουργία έργων εικονικού συμψηφισμού.**

Προς μία Δίκαιη, Τοπική (Ενεργειακή) Μετάβαση

Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης οφείλουν να παίξουν έναν πρωταγωνιστικό ρόλο στην τοπική, δίκαιη μετάβαση. Οι βασικοί πυλώνες της παρούσας Διακήρυξης αποτελούν:

- Δέσμευση στήριξης της κοινοτικής ενέργειας. Δημόσιος, ανοιχτός και διαφανής διάλογος για τη συνδημιουργία ενός οδικού χάρτη της τοπικής, συμπεριληπτικής ενεργειακής μετάβασης.
- Υιοθέτηση πολυεπίπεδων πρακτικών βημάτων για την προώθηση της τοπικής καθαρής ενέργειας και εξοικονόμησης (θέσπιση τοπικού “Ενεργειακού Γραφείου, Στρατηγική ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας).
- Άσκηση κοινωνικής πολιτικής μέσω τοπικών έργων ΑΠΕ: παροχή δωρεάν (ή πολύ φθηνού) ρεύματος σε ευάλωτα νοικοκυριά. Δημιουργία τοπικών θέσεων εργασίας ιδιαίτερα για νέους, και άτομα που αντιμετωπίζουν κοινωνικό αποκλεισμό.

*Στον απόηχο των κλιμακούμενων επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης (π.χ., πλημμύρες και πυρκαγιές), αλλά και των αυξημένων οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων, οι ΟΤΑ οφείλουν και μπορούν να υπερασπιστούν το δημόσιο συμφέρον **επενδύοντας στην τοπική οικονομία και ενεργοποιώντας την τοπική κοινωνία**. Μια τέτοια προσέγγιση θα διασφαλίσει την τοπική ενεργειακή ασφάλεια και ανθεκτικότητα, θα ενισχύσει τις τοπικές οικονομίες προσφέροντας ελκυστικές νέες εναλλακτικές και θέσεις εργασίας (ειδικά για τους νέους), και θα συμβάλλει στη συλλογική προστασία του τοπικού περιβάλλοντος.*

***Οι ενδιαφερόμενες Περιφέρειες, Δήμοι, και Παρατάξεις μπορούν να συμπληρώσουν την παρακάτω φόρμα για να δηλώσουν τη δημόσια στήριξή τους στη Διακήρυξη. Τη συλλογή, και τη δημοσίευση των υπογραφών την συντονίζει αποκλειστικά η οργάνωση Electra Energy.**

<https://docs.google.com/forms/d/12XVXkqWyKm9tynU9eSfYqksSEtn5RhIQAAiCKExXnfk/edit>

Για οποιαδήποτε απορία ή σχόλιο μπορείτε να στείλετε email στο chris@electraenergy.coop & ioanna@electraenergy.coop.